

Welkom

Autisme en verslaving: Inleiding

GGZ Noord-Holland-Noord
iZ

zichtbaar

Voorstellen

Mieke Bellinga
&
Mariëlle Witteveen

zichtbaar beter

Programma

- Wat is autisme in de kern?
- Autisme en verslaving: stand van zaken
- Een casus
- Handleiding Witteveen: beginnen bij de basis

Vragen

zichtbaar beter

Autistisch denken

- Stoornis in de informatieverwerking
- Een andere manier van denken en waarnemen
- TOM
 - EF
 - CC

zichtbaar beter

Theory of mind

Moeite met empathisch denken

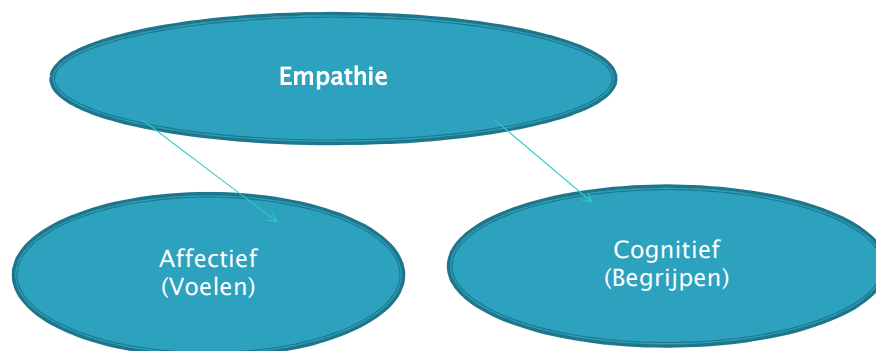
- *Vaardigheid die toelaat bewust te zijn van eigen denken en dat van een ander*
- *Ligt aan de basis van het begrijpen van menselijk gedrag en onze communicatie*

bron: autisme centraal

zichtbaar beter

Theory of Mind

zichtbaar beter

Executieve functies

Moeite met probleemoplossend denken

- *Vaardigheid om de meest adequate strategie te kiezen, uit te voeren en te evalueren om een probleem op te lossen*

bron: autisme centraal

zichtbaar beter

Centrale coherentie

Moeite met filterdenken

- *Vaardigheid om in een veelheid van prikkels de samenhang te zien en te kunnen filteren in **belangrijk** en **onbelangrijk***

bron: autisme centraal

zichtbaar beter

Mensen met autisme zijn absolute denkers in een
relatieve wereld. Met als gevolg: angst en
verwarring

Begrip voor autisme vraagt ook 'begrijpen': kennis
van autisme

(Peter Vermeulen, 2017)

zichtbaar beter

Autisme en verslaving

Prevalentie verslaving

- algemene bevolking 16%
- cliënten met een psychiatrische aandoening 25 tot 56%
- cliënten met autisme 30-35%

(Linda Kronenberg, 2016)

zichtbaar beter

Verslaving en autisme

- Tot 2010 weinig cijfers bekend
- Eerste cijfers: Geen verslaving bij ASS
- In de GGZ komt verslaving voor bij 30% van de mensen met ASS
- Indicatie: vooral alcohol en cannabis
- Veel computer en internet gebruik: verslaving of ritueel of... Wat? (Bram Sizoo, 2013)

zichtbaar beter

- Biologische verklaring: te kort aan dopamine (beloningssysteem)
- Coping
 - Inhibitie / remproblemen
 - Oorzaak-gevolgprobleem (niet goed inschatten van consequenties)

(Linda Kronenberg, 2016)

zichtbaar beter

Functie van gebruik bij autisme

Experimenteren

- Sociaal vaardiger voelen
- Er bij willen horen
- Druk van peer-groep niet weerstaan
- Verminderen prikkels, spanning en ongewenste gevoelens (demping)
- Problemen oplossen/vergeten
- Invullen van lege momenten / vrije tijdsbesteding
- Niet goed inschatten van gevolgen
- Geneigd tot impulsief en compulsief gedrag

(Linda Kronenberg, 2016)

zichtbaar beter

Gevolgen van gebruik

Negatieve invloed op ontwikkeling:

- Sociaal vaardigheden
- Impulscontrole
- Frustratietolerantie

Stagnatie in behandeling

- Depressie, angst, agressie, psychose
- Interactie medicatie
- Drop-out

(Linda Kronenberg, 2016)

zichtbaar beter

Gamen, computergebruik en autisme: verslaving of niet?

Positieve redenen en effecten?

- Moeite met ontspanning en communicatie
- Behoeftte aan logica, structuur en voorspelbaarheid
- Rigiditeit in handelen en interesses
- 'Veilige' vriendschappen
- Rust door concentratie en 'afzondering'
- Andere normen; positieve eigenwaarde

(Kisjes en Mijland, 2011)

zichtbaar beter

Negatieve effecten

- 'Kort lontje' en prikkelbaarheid tot driftbuien
- Overspoeld worden door verwarrende emoties
- Grenzeloos vluchten in het gamen: realiteitsverlies
- Niet kunnen stoppen en groter sociaal isolement
- Afvallen of aankomen, slaapstoornissen
- Afvlakken emoties en interesses
- Spijbelen, leerproblemen, concentratiestoornissen
- Conflicten
- Dus: Verslaving

(Kisjes en Mijland, 2011)

zichtbaar beter

Onderscheid preoccupaties en verslaving

Preoccupatie	Verslaving (compulsief/afhankelijk)
Angst overwinnen Preventie van angst Manier om te ontspannen Veel denken over gamen Samenhang zoeken Terugtrekken in eigen sfeer Verwerken emoties Aangaan sociale contacten Ook nog ander interesse Willen en soms moeten	Stemming beïnvloeden Vermijden van angst Ontsnappen aan spanning Voortdurend denken aan Vlucht voor moeilijkheden Vlucht voor eigen denken Vlucht voor emoties Sociaal contact mijden Alleen interesse voor ... Moeten, moeten, moeten

zichtbaar beter

De Praktijk..

- Kennis comorbiditeit beperkt
 - Weinig Evidence Based
 - Geen protocol voor autisme en verslaving
 - Patiënt valt tussen wal en schip

zichtbaar beter

Diagnostiek

Bij intake □ MATE

- Functionele analyse bij ASS en verslaving
- Motivatieprofiel: kunnen, willen, durven, weten
- Taxeren van motivatieproblematiek bij ASS
- Diagnostiek comorbide aandoeningen

zichtbaar beter

Behandeling

Behandelafspraken vastleggen

- Individuele geïntegreerde behandeling:
- Psycho-educatie (autisme en verslaving)
- Motiverende gespreksvoering
- Leefstijltraining
- CGT: herkennen van cue's
- Terugvalpreventie
- Aanleren andere coping strategieën
- Waar nodig medicamenteuze ondersteuning

zichtbaar beter

Integrale behandeling en doorbreken van vicieuze cirkels
Verslaving + autisme
Gecontroleerd gebruik*, **inrichten** van structuur + instructieve, ondersteunende en directieve houding
Systematisch in kaart brengen van contacturen en expressed emotions naastbetrokkenen

zichtbaar beter

- Maar vooral**
- Autisme begrijpen
 - Aangepaste communicatie: standaard MGv niet voldoende

zichtbaar beter

TOM volgens Witteveen

- Mensen zijn ingewikkeld
- De wereld is ingewikkeld
- De sociale code is onbegrijpelijk

- En eigenlijk niet interessant

Prikkels

Hypogevoeligheid

- *Niet of weinig reactie op gewone zintuiglijke prikkels*

Hypergevoeligheid

- *Overdreven reactie op gewone zintuiglijke prikkels*

Vertraagde verwerking

- *Signalen komen later binnen en dus verlate reactie*

Informatieverwerking

Voorspellende brein

- *Eerst het geheel dan de details*
- *Supersnelle scan door brein van essentie*
- *Daarna controle via details*

Informatieverwerking Witteveen

- Waarnemen
- Verwerken
- Iets mee doen

Informatieverwerking Witteveen

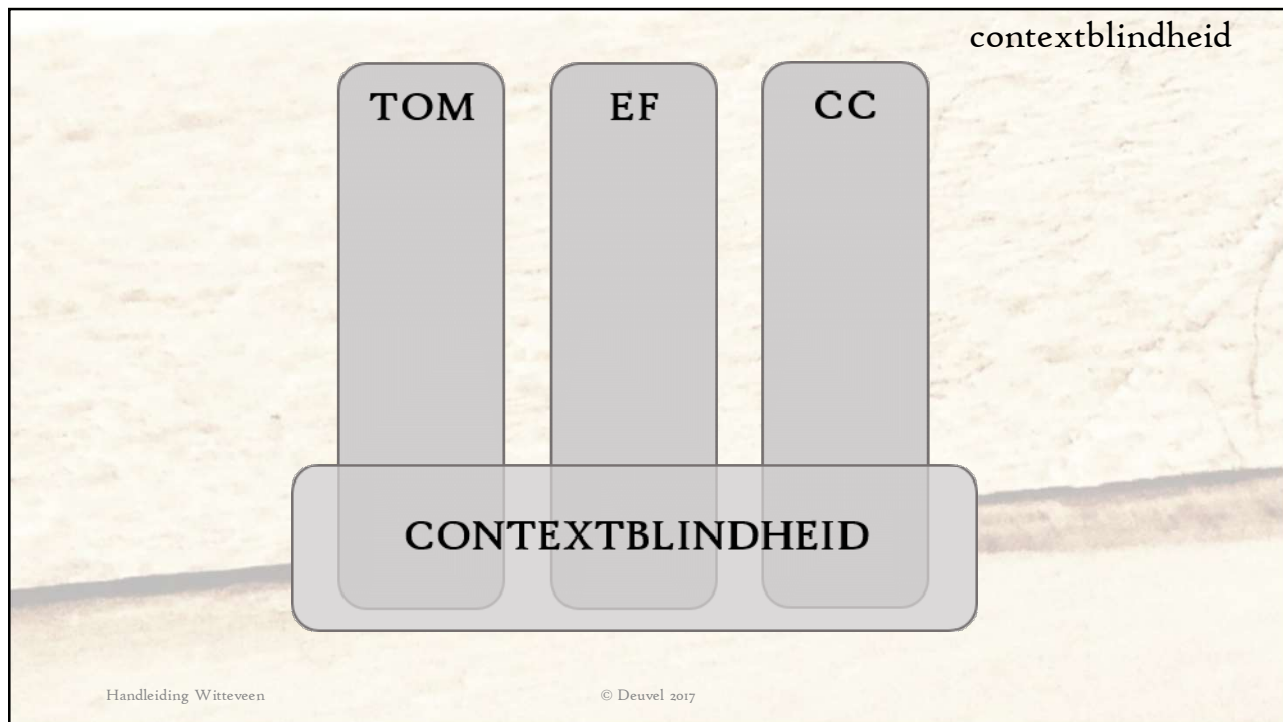
- *Stukjes aan elkaar plakken / weggoaien*
- *In juiste volgorde plaatsen*
- *Betekenis geven*
- *Context bepalen*

Contextblindheid

Het niet gebruiken van context

- *De vaardigheid om spontaan en onbewust context te gebruiken in het verlenen van betekenis*
- *Wat past wel en wat past niet in een bepaalde context*

bron: autisme centraal

Concrete communicatie

Concrete communicatie

Zeg wat je bedoelt

- *Vraag of opdracht*
- *Wens of verwachting*
- *Letterlijk*
- *Eerlijk*

Handleiding Witteveen

© Deuvel 2017

Zelf ervaren?

Autisme Belevings Circuit © autisme centraal

- Hoe voelt het om geen overzicht te hebben?
- Hoe voelt het om vast te lopen omdat concrete communicatie ontbreekt?
- Hoe zou mislukken voelen omdat teveel prikkels in één keer binnenkomen
- Ervaar het door bij Deuvel een ABC te doen

Handleiding Witteveen

© Deuvel 2017

En nu?

- Handleiding (helpen) maken
- Wat helpt wel, wat helpt niet
- Ontspanningsactiviteiten
 - Sport, bewegen, hobby's, ontspanning
- Verzamel ondersteuners
- Ontdek en ontwikkel je capaciteiten

Handleiding Witteveen

© Deuvel 2017

Verkorte handleiding Witteveen

- Overzicht door week- en dagplanning
- Ontspanningsactiviteiten
 - *gitaren, gamen, werken*
- Ondersteuning door hv, vrienden, collega's, manneke
- Capaciteiten blijven inzetten en doorontwikkelen